

İSLAM VE TIP ARAŞTIRMALARI SERİSİ
TİBB-I NEBEVİ KÜLLİYATI

2

İSLAMİ TIP &
TİBB-I NEBEVİ
KURAM VE UYGULAMA

PROF. DR. HASAN HÜSEYİN YILDIRIM

TNMKİTAP

© 2024 TNM Kitap | ABSAM Yayınları

Eserlerimiz hiçbir şekilde basılı ve/veya elektronik ortamda çoğaltılamaz, paylaşamaz ve transfer edilemez. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur. Maddi ve manevi haklarımız saklıdır.

ABSAM Yayıncı Sertifika No: 40138

İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi-2

Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı-2

1. Baskı: Aralık 2024, Ankara

ISBN: 978-625-97536-1-4

Baskı: Göktuğ Ofset Yayıncılık Matbacılık Tic. Ltd. Şti.

Matbaa Sertifika No: 47538

Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. No:1 İskitler-Altındağ/Ankara

Tel: 0312 341 38 08 | Email: goktugofset@gmail.com

Atıf

Yıldırım HH. (2024). *İslami Tıp ve Tıbb-ı Nebevi: Kuram ve Uygulama*. 1. Baskı, İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı No: 2, TNM Kitap, Ankara.

TNM Kitap | ABSAM Yayınları

Meşrutiyet Mah. Konur Sok. No:38/13 Çankaya/ANKARA

info@absamyayinlari.com | www.tibbinebevimerkezi.com

YAZAR HAKKINDA

Prof. Dr. Hasan Hüseyin YILDIRIM

Malatyalı olan Hasan Hüseyin Yıldırım, Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Yüksekokulundan 1996 yılında dönem birincisi olarak mezun olmuştur. Aynı yıl Sağlık İdaresi Yüksekokulunda araştırma görevlisi olarak akademik hayata başlamıştır. Yüksek lisans ve doktora derecelerini Hacettepe Üniversitesi Sağlık Yönetimi Anabilim Dalından alan Yıldırım; British Council'ın Chevening Bursu ile LSE Health Research Centre'de (Londra) Visiting Research Associate (2005-2006) olarak çalışmıştır. Yıldırım bu ziyareti esnasında ağırlıklı olarak; sağlık politikaları, sağlık sistemleri, sağlık ekonomisi, sağlık finansmanı ve Avrupa Birliği sağlık politikalarının Türkiye sağlık politikaları ve sistemi üzerine etkileri konularında çalışmalar yapmıştır. Yıldırım, Temmuz 2017'ye kadar Hacettepe Üniversitesi İİBF Sağlık Yönetimi Bölümünde sağlık politikaları konusunda öğretim üyesi olarak görev yapmıştır.

Halihazırda Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünde (Ankara) öğretim üyesi olan Yıldırım geçmişte; TÜSEB Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü (TÜSPE) Kurucu Başkanlığı (2017-2023), Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kuruluna bilimsel, lojistik ve teknik destek sağlama (2018-2022), TÜSEB Genel Sekreter Vekilliği (2020-2021), TÜSEB Yönetim Kurulu Üyeliği (2019-2020), TÜSEB Türkiye Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Enstitüsü Başkanvekilliği (2017-2020), Hacettepe Üniversitesi İİBF Sağlık Yönetimi Bölümü Bölüm Başkan Yardımcılığı (2012-2013), Hacettepe Teknokent'te mukim AB Sağlık Araştırmaları Merkezi kuruculuğu ve direktörlüğü (2013-2017), Avrupa Sağlık Yönetimi Derneği (European Health Management Association/EHMA, Belçika) Yönetim Kurulu Üyeliği (2015-2016), TOBB Türkiye Sağlık Kurumları Meclisi Danışmanlığı (2015-2017), Uluslararası Sağlık Araştırmaları Merkezi (International Healthcare Research Center, ABD) Danışma Kurulu Üyeliği (2013-2016), Sağlık-Sen Danışmanlığı (2008-2015) ve TBMM Meclis Araştırması

Komisyonunda komisyon uzmanı (2012-2013) gibi görevlerde bulunmuştur.

Yıldırım birçok ulusal ve uluslararası proje ve oluşumda görev almış, almaya da devam etmektedir. Bunların bazıları; European Observatory on Health Systems and Policies Data Provision on the Organisation, Financing and Delivery of Rehabilitation Care in Türkiye (2024), WHO EVIPNet Europe Ağı (2019-2023), European Observatory on Health Systems and Policies Health Systems in Action Insights (2022), Türk Devletleri Teşkilatı "Türk Dünyası 2040 Vizyonu: Bütünleştirici Ortaklık Projesi" (Sağlık Sistemi ve Politikalarında Türkiye Tecrübesi Raporu 2022), G20 Global Innovation Hub for Improving Value in Health Steering Committee üyeliği (2020-2023), Avrupa Birliği 7. Çerçeve Programı kapsamında finanse edilen "Health PROMeTHEUS: Health Professional Mobility in European Union Study" (2009-2012) Projesi Türkiye Temsilciliği, Sağlık-Sen Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Araştırması (2014) olarak zikredilebilir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda kitap, kitap bölümü, makale, rapor, analiz ve sunum çalışması olan Yıldırım'ın bölüm yazarları arasında yer aldığı "Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama" (2013, editörler: Yıldız M ve Sobacı MZ) adlı kitap, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) 2014 Yılı Bilimsel Telif ve Çeviri Eser Ödülleri (TEÇEP) Kayda Değer Telif Eser Ödülü almıştır. Ek olarak Yıldırım; Hacettepe Öğrenci Bilim Teşvik Ödülü, İhsan Doğramacı Üstün Başarı Ödülü, Sioder Yılın Lider Kamu Yöneticisi Ödülü ve By Protokol Dergisi Gümüş Kariyer Yılın Bürokratı Ödülü sahibidir.

Sağlık politikaları konusunda uzmanlaşan Yıldırım'ın çalışmaları; sağlık, sağlık hizmetleri ve sağlık sistemleri ile ilgili politika, yönetim ve ekonomi konularına odaklanmaktadır.

Yıldırım, son dönemdeki araştırmalarını genelde İslam ve Tıp araştırmaları, özelden ise Tıbb-ı Nebevi üzerine yoğunlaştırmış bulunmaktadır.

İSLAM VE TIP ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

TİBB-İ NEBEVİ MERKEZİ

İslam ve Tıp Araştırmaları Merkezi (İSTAM) | Tıbb-ı Nebevi Merkezi (TNM); Rabbimizin kelamı hayat rehberimiz Kur'an-ı Kerim ve hayat önderimiz Peygamber Efendimiz'in (sav) Sünnet-i Seniyyesi ışığında genelde İslam Tıbbı'nın özelde ise Nebevi Tıbb-ı'nın anlaşılmasına hizmet etmek, farkındalık yaratmak, insanları bilgilendirmek ve bilinçlendirmek amacını güden ve yegane gayesi de Allah (cc) rızası olan bağımsız, tarafsız ve sivil bir girişimdir.

İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi | Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı

1. Yıldırım HH. (2024). *Tıbb-ı Nebevi: Ayetler, Hadisler ve Esmâü'l Hüsnalar*. 1. Baskı. İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı No: 1, TNM Kitap, Ankara.
2. Yıldırım HH. (2024). *İslami Tıp ve Tıbb-ı Nebevi: Kuram ve Uygulama*. İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı No: 2, TNM Kitap, Ankara.
3. Yıldırım HH. (2024). *Tıbb-ı Nebevi Yazıları: Sağlık ve Hastalığa Nebevi Bir Bakış*. 1. Baskı. İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı No: 3, TNM Kitap, Ankara.
4. Nursi BS. (2024). *Yirmi Beşinci Lem'a: Hastalar Risalesi*. 1. Baskı. İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı No: 4, TNM Kitap, Ankara (Yayına hazırlayan: Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım).
5. Saeed MM. (2024). *Kur'ani Reçete: Optimum Sağlık Sırlarını Çözmek*. 1. Baskı. İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı No: 5, TNM Kitap, Ankara (Çeviri: Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım).
6. Yıldırım HH. (2024). *İslam ve Tıp Araştırmaları: Kuram ve Uygulama*. 1. Baskı, İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı No: 6, TNM Kitap, Ankara.
7. Yıldırım HH. (2024). *Anadolu Nimetleri Tıbbı: Türkiye İçin Tevhidi Düşünce Sistemine Dayalı Bütüncül ve Entegre Bir Sağlık Modeli Önerisi*. 1. Baskı. İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı No: 7, TNM Kitap, Ankara.

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
as	Aleyhisselâm
Bkz.	Bakınız
cc	Celle Celaluhu
DNA	Deoksiriboz Nükleik Asit
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EHMA	European Health Management Association
EMKO	Eserden Müessire Kainat Okumaları
et al.	Et alii
EVIPNet	Evidence Policy Network
G20	The Group of Twenty
H.	Hicri
Hz.	Hazreti
İSTAM	İslam ve Tıp Araştırmaları Merkezi
KDT	Kanıtı Dayalı Tıp
LSE	London School of Economics and Political Science
MÖ.	Milattan Önce
MS.	Milattan Sonra
ö.	Ölüm
ra	Radiyallâhu Anh
sav	Sallallahu Aleyhi ve Sellem
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SPM	Sağlık Politikaları Merkezi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCM	Traditional Chinese Medicine
TEÇEP	Bilimsel Telif ve Çeviri Eser Ödülleri
TNM	Tıbb-ı Nebevi Merkezi
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TÜSEB	Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı
TÜSPE	Türkiye Sağlık Politikaları Enstitüsü
ty	Tarih Yok
vd.	ve diğerleri
vs.	ve saire
WHO	World Health Organisation
yy.	yüzyıl
&	ve

SUNUŞ

Euzü Billahi Mineşşeytanirracim

Bismillahirrahmanirrahim

Estağfurullah

Elhamdülillahi Rabbil Alemin

Vessalatü Vesselamü Ala Rasülina Muhammedin Ve Ala Alihi Ve-sahbihi Ecmain

Rabbişrahli sadri ve yessirli emri. Vahlul ukdeten min lisani yefkahu kavli (Rabbim göğsümü-sadrimı- genişlet. İşimi kolaylaştır. Dilimdeki düğümü de çöz ki dediğimi anlansınlar).¹

Rabbi yessir ve la tuassir Rabbi temmim bil hayr (Rabbim kolaylaştır, zorlaştırma. Rabbim işimi hayırla tamam et).

İslam ve Tıp Araştırmaları Merkezi (İSTAM) | Tıbb-ı Nebevi Merkezi (TNM); Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye ışığında genelde İslam Tıbbının (İslami Tıbbın)² özelde ise Nebevi Tıbb-ı'nın anlaşılmasına hizmet etmek, insanları bilgilendirmek ve bilinçlendirmek amacını güden ve tek gayesi de Allah (cc) rızası olan bağımsız, tarafsız ve sivil bir girişimdir.

İSTAM|TNM faaliyetlerini ağırlıklı olarak web sayfası ve sosyal medya hesapları üzerinden yürütmektedir. Web sayfamızı tasarlarlarken bütüncül ve sistematik bir bakış açısıyla hareket etmeye çalışıyoruz. Takdir edersiniz ki, genelde İslam Tıbbı'nı özelde ise Tıbb-ı Nebevi'yi layıkıyla anlayabilmek ve içselleştirebilmek için dinimiz İslami; Allah'ın (cc) kelamı yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim

1 Taha 25-28

2 Külliyatımızda "İslam Tıbbı" ve "İslami Tıp" kavramları eş anlamlı olarak birbirlerinin yerine kullanılmıştır. İslam Tıbbı/İslami tıp; çok genel olarak İslami değerler/hükümler/kurallar (yani Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye) ile ters düşmeyen; Hz. Adem'den (as) Hz. Muhammed'e (sav), Hz. Muhammed'den (sav) günümüze kadar var olan, günümüzden de kıyamete kadar var olacak olan her türlü tıp/sağlık kuramını, anlayışı ve uygulamasını kapsar.

ve Peygamberimizin (sav) Sünnet-i Seniyesi ışığında anlamak ve hayatımızda tatbik etmek gerekmektedir. Bunun için de gerek çevrim içi gerekse de basılı mecrada sağlam ve sağlıklı kaynaklara erişebilmek hayati derecede öneme haiz bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı web sayfamızda, sizleri mümkün olduğunca doğru ve sağlıklı kaynaklar ile buluşturmak için çaba sarf etmekteyiz. Allah'ın (cc) rızasını gözeterek çıktığımız bu yolda, daha fazla insana dokunmak adına sosyal medya hesaplarımızı da yoğun bir şekilde kullanmaya gayret etmekteyiz.

Gerek web sayfamızı ve gerekse de sosyal medya hesaplarımızı takip ederek ve başkalarına da tavsiye ederek, genelde yüce dinimiz İslamiyetin, özelde ise İslam Tıbbı'nın ve Tıbb-ı Nebevi'nin layığıyla idrak edilmesine ve tatbik edilmesine hizmet yolunda Allah'ın (cc) rızasını kazanmada hep birlikte pay sahibi olabiliriz.

Diğer taraftan İSTAM|TNM olarak; birbirinden değerli, bütüncül, entegre ve birbirini tamamlar nitelikte 7 eşsiz ve özgün eserden oluşan İslam ve Tıp Araştırmaları Serimizi & Tıbb-ı Nebevi Külliyyatımızı yayın hayatına kazandırarak, siz değerli okuyucularımızın hizmetine ve istifadesine sunmaktan büyük bir mutluluk duymaktayız. Devamı da gelecektir inşaAllah. Yüce Allah'a (cc) ne kadar şükretsek azdır...

Serimizin & Külliyyatımızın bu kitabı yazarımız Prof. Dr. Hasan Hüseyin Yıldırım tarafından kaleme alınmış olup, "*İslami Tıp ve Tıbb-ı Nebevi: Kuram ve Uygulama*" ismini taşımaktadır. Bu eserimiz genelde İslam Tıbbı'nı özelde ise Tıbb-ı Nebevi'yi teorik ve uygulama boyutları ile kavramsallaştırmaya çalışarak ele almaktadır.

Bu noktada bir hususun altını çizmekte fayda bulunmaktadır. Külliyyatımızda yer alan eserleri Tevhidi düşünce sistemi çerçevesinde vücuda getirmeye çalıştık. Tevhidi düşünce sistemini ve bu sisteme dayalı bilgi üretim metodolojisini elinizdeki bu kitapta ve kısmen de 7 nolu kitapta ele almaya çalıştık.

Bu kitabın ifadelerinde ve/veya içeriğinde herhangi bir hata ve/veya eksiklik gözünüze çarparsa, ki bu kaçınılmazdır ve de kasdi de değildir; bu kusurlar İslam'dan değil, bizden kaynaklıdır ve mükemmellik yalnızca Allah'a (cc) mahustur. En doğrusunu Yüce Allah (cc) bilir. Hatalar ve eksiklikler için Yüce Allah'tan (cc)

mağrifet diler ve ilmimizi artırmasını niyaz ederiz. Olası hatalarımızı bize ulaştıracak olanlardan da Allah (cc) razı olsun.

Gerek yazarlık, gerek çeviri ve gerekse de editoryal süreçte, yazılarımızın kaynak gösterim biçimlerine çok fazla müdahale edilmediğinden, külliyatımızda farklı kaynak gösterim biçimleri söz konusu olmuştur. Bu bağlamda özellikle de bir hususun altını çizmek istiyoruz. Bilindiği üzere Kur'an-ı Kerim'in kaynak gösterilmesi hususunda temelde 5 farklı gösterim şekli bulunmaktadır ve bunlar yaygınlıkla kullanılmaktadır. Bunlar: 1] Kur'an, Sure No:Ayet No (örnek: Kur'an 2:255), 2] Kur'an, Sure No/Ayet No (örnek: Kur'an 2/255), 3] Sure adı, Sure No:Ayet No (örnek: Bakara 2:255), 4] Sure adı, Sure No/Ayet No (örnek: Bakara 2/255), 5] Sure adı, Ayet No (örnek: Bakara 255). Külliyatımızda kaynak gösterimi noktasında bu gösterimlerin herbirine rastlamak mümkündür.

Külliyatımızdaki içerikler profesyonel tıbbi tavsiye niteliği taşımamaktadır. Külliyat içerisinde yer alan ürün veya uygulamalardan doğabilecek herhangi bir durumdan yayıncı, çevirmen veya yazarlar sorumlu değildir; tüm sorumluluk okuyucuya aittir.

Bu serinin/külliyatın meydana gelmesinde bir çok kulun katkısı olmuştur, kendilerine teşekkür ediyoruz, Yüce Allah (cc) hepsinden razı olsun. Ve doğal olarak tabii ki kullar birer sebeptir ve vesiledir, müsebbib ise Yüce Allah'tır (cc). Rabbimiz (cc) dilemeseydi ve de oldurmasaydı, bu çalışmaların zerresini dahi yapamazdık. Yüce Allah'a (cc) ne kadar şükretsek azdır...

Allah'ım (cc); Seni, sistemini, dinini, düzenini layıkıyla anlamayı, idrak etmeyi, yaşamayı ve yaşanmasına vesile olmayı nasip eyle (Amin).

Gayret bizden, tevfik Allah'tan (cc).

Selam ve dua ile...

Prof. Dr. Hasan Hüseyin YILDIRIM
İSTAM | İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi
TNM | Tıbb-ı Nebevi Külliyatı

www.tibbinebevimerkezi.com

     | tibbinebevimer

1. Baskı, Aralık 2024, Ankara

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA	iii
Prof. Dr. Hasan Hüseyin YILDIRIM.....	iii
İSLAM VE TIP ARAŞTIRMALARI MERKEZİ TIBB-İ NEBEVİ MERKEZİ	v
İslam ve Tıp Araştırmaları Serisi Tıbb-ı Nebevi Külliyyatı.....	v
KISALTMALAR	vii
SUNUŞ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Kaynakça.....	2
2. İSLAM DİNİ VE DÜŞÜNCE SİSTEMİ: KAVRAMSAL BİR ÇERÇEVE	3
2.1. Giriş	3
2.2. İslam Düşünce Sistemi, Tevhid İnancı, Varlık Tasavvuru, Yaratılış Hikmeti ve Kulluk	3
2.3. İslam(i) (B)ilim Mefhumu: Tevhidi B(ilim) Anlayışı	19
2.4. İslam Dünya Görüşü ve Prensipleri	32
2.4.1. İslam Dünya Görüşünün Farik Vastf Prensipleri	35
2.4.2. İslam Dünya Görüşünün Mücerred Prensipleri.....	37
2.4.3. İslam Dünya Görüşünün Müşahhas, Ameli veya Ahlaki Prensipleri	39
2.5. İslam Medeniyeti.....	41
2.6. Son Söz Yerine	48
2.7. Kaynakça	49
3. SAĞLIK, HASTALIK, ŞİFA VE TIP: İSLAMİ BİR PERSPEKTİF	55
3.1. Giriş.....	55
3.2. Tanımlar ve Sağlığın Belirleyicileri	55
3.2.1. Tanımlar.....	55

3.2.2. Sağlıkın Belirleyicileri.....	57
3.3. İslam Düşünce Sistemi Çerçevesinde Sağlık, Hastalık ve Şifanın Temel İlkeleri.....	58
3.3.1. Bu Dünya Bir İmtihan Yeridir, Geçicidir, Gerçek Huzur ve Mutluluk Yurdu Değildir.....	60
3.3.2. Kur'an ve Sünneti Seniye Şifadır!.....	64
3.3.3. "Hastalandığımda Bana Şifa Veren O'dur (cc):" Tevhid İlkesi Gereği Sağlık, Hastalık ve Şifa İlahi Müdahaleye Tabidir.	66
3.3.4. Sağlık, Hastalık ve Şifaya Bütüncül ve Entegratif Bir Yaklaşım Söz Konusudur.....	67
3.3.5. Sağlık Bir Nimettir, Hastalık ise Bir İmtihan ve Lütüftür.....	67
3.3.6. Yüce Allah (cc); Ölüm ve İhtiyarlık Hariç, Her Hastalık İçin Bir Şifa Yaratmıştır, Çare Arayın! Haramla Tedavi Olmayın.....	73
3.3.7. İslam Tıbbı, İlme/Bilgiye Dayanır.....	74
3.3.8. İslam, Sağlığı Korunması Gereken Bir İnsan Hakkı Olarak Görür.....	79
3.4. Tıp Açıklamaları: Tıp Anlayış ve Uygulamaları.....	80
3.4.1. Geleneksel Düşünce Sistemine Dayalı Tıp Açıklamaları.....	82
3.4.1.1. Mezopotamya Tıbbı	84
3.4.1.2. Mısır Tıbbı	85
3.4.1.3. Hitit Tıbbı.....	86
3.4.1.4. Çin Tıbbı	87
3.4.1.5. Hint Tıbbı.....	90
3.4.1.6. Yunan Tıbbı.....	91
3.4.1.7. Roma Tıbbı	94
3.4.1.8. Orta Çağ Tıbbı	95
3.4.1.9. Unani Tıp.....	99
3.4.1.10. Fars Tıbbı.....	99
3.4.1.11. Bizans Tıbbı.....	100
3.4.1.12. Rönesans Tıbbı	100

3.4.2. Pozitivist Düşünce Sistemine Dayalı Tıp Açıklamaları.....	101
3.4.2.1. Modern Tıp Açıklamaları.....	102
3.4.2.2. Post Modern Tıp Açıklamaları.....	108
3.4.3. Tevhidi Düşünce Sistemine Dayalı Tıp Açıklamaları: İslam(i) Tıp Anlayışı ve Uygulamaları.....	110
3.4.3.1. Peygamberler Döneminde Tıp.....	113
3.4.3.1.1. Hz. Adem (as) Döneminde Tıp	113
3.4.3.1.2. Hz. Eyyüb (as) Döneminde Tıp.....	114
3.4.3.1.3. Hz. İdris (as) Döneminde Tıp	116
3.4.3.1.4. Hz. İsa (as) Döneminde Tıp	117
3.4.3.1.5. Hz. Lokman (as) Döneminde Tıp.....	117
3.4.3.1.6. Hz. Peygamber (sav) Tıbbı: Tıbb-ı Nebevi	118
3.4.3.2. İslam Devletlerinde / Toplumlarında / Topluluklarında Tıp.....	118
3.4.3.2.1. Dört Halife (Hulefa-yi Raşidin) Döneminde Tıp.....	118
3.4.3.2.2. Emeviler Döneminde Tıp	119
3.4.3.2.3. Endülüs Emevi Devleti'nde Tıp	120
3.4.3.2.4. Abbasiler Döneminde Tıp	121
3.4.3.2.5. Selçuklu Döneminde Tıp	123
3.4.3.2.6. Memlükler Döneminde Tıp.....	125
3.4.3.2.7. Osmanlı Döneminde Tıp	126
3.4.3.2.8. Anadolu Nimetleri Tıbbı	128
3.4.3.3. Ön Plana Çıkan Bazı İslam Tıp Alimleri.....	129
3.4.3.3.1. Razi.....	129
3.4.3.3.2. İbn Sina.....	131
3.5.3.3.3. İbn Nefis	132
3.5.3.3.4. İbnü'l-Baytâr	134
3.5.3.3.5. Zehrâvî.....	135
3.5.3.3.6. İbn Rüşd	135
3.5.3.3.7. Prof. Dr. Aziz Sançar.....	136
3.5.3.3.8. Prof. Dr. Fuat Sezgin	138
3.5. Kaynakça.....	140

4. TIBB-I NEBEVİ: MADDİ VE MANEVİ HASTALIKLARIN TEDAVİ REÇETESİ.....	145
4.1. Giriş.....	145
4.2. Tıbb-ı Nebevi Nedir?	146
4.3. Tıbb-ı Nebevi'nin Kaynağı ve Vasıtaları	146
4.4. Tıbb-ı Nebevi'nin Kapsamı	147
4.5. Tıbb-ı Nebevi'de Sağlık.....	149
4.6. Tıbb-ı Nebevi'de Hastalıklar.....	152
4.6.1. <i>Tıbb-ı Nebevi'de Hastalıkların Sebepleri</i>	157
4.6.1.1. <i>Günahlar</i>	157
4.6.1.2. <i>Nazar</i>	158
4.6.1.3. <i>Cinler</i>	168
4.6.1.4. <i>Büyü</i>	170
4.6.1.5. <i>Biyolojik ve Genetik Faktörler</i>	175
4.6.1.6. <i>Çevresel Faktörler</i>	176
4.6.1.7. <i>Yaşam Tarzı Faktörleri</i>	176
4.6.1.8. <i>Sağlık Hizmetleri</i>	177
4.6.1.9. <i>Karma Sebepler</i>	179
4.6.2. <i>Tıbb-ı Nebevi'de Hastalıkların Sınıflandırılması</i>	179
4.6.2.1. <i>Fiziki/Bedeni/Maddi Hastalıklar</i>	181
4.6.2.1.1. <i>Uzvi Hastalıklar</i>	181
4.6.2.1.2. <i>Psikolojik/Zihinsel Hastalıklar</i>	181
4.6.2.2. <i>Ruhi/Manevi Hastalıklar</i>	182
4.6.2.2.1. <i>Cinni Hastalıklar</i>	182
4.6.2.2.2. <i>Asabi Hastalıklar</i>	185
4.6.2.2.3. <i>Akli Hastalıklar</i>	185
4.6.2.2.4. <i>Kalbi Hastalıklar</i>	186
4.6.2.3. <i>Nefsi Hastalıklar</i>	187
4.6.2.3.1. <i>Şehvi Hastalıklar</i>	187
4.6.2.3.2. <i>Gadabi Hastalıklar</i>	187
4.6.2.4. <i>Karma Hastalıklar</i>	189
4.7. Tıbb-ı Nebevi'de Şifa ve Tedavi.....	189
4.7.1. <i>Tıbb-ı Nebevi'de Sağlığın Korunması ve Geliştirilmesi Araçları/Yolları</i>	194

4.7.1.1. Temizlik	194
4.7.1.2. Beslenme	201
4.7.1.3. Uyku.....	202
4.7.1.4. Barınma.....	205
4.7.1.5. Giyinme.....	207
4.7.1.6. Spor.....	208
4.7.1.7. Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele	210
4.7.1.8. İbadetler	211
4.7.2. Tıbb-ı Nebevi'de Maddi Şifa Araçları/Yolları	211
4.7.2.1. Bal ve Apiterapi.....	211
4.7.2.2. Hacamat	213
4.7.2.3. Sülükle Tedavi	217
4.7.2.4. Temizlik.....	217
4.7.2.5. Sürme Çekmek	218
4.7.2.6. Nazar Değen Kişinin Abdest Suyu İle Yıkanılması.....	218
4.7.2.7. İbadetler	219
4.7.2.8. Modern Tıp Uygulamaları.....	220
4.7.2.9. Zeytin ve Zeytin Yağı.....	220
4.7.2.10. Mantar/Keme Mantarı.....	221
4.7.2.11. Kına.....	222
4.7.2.12. Sirke.....	222
4.7.2.13. Sarımsak.....	223
4.7.2.14. Udu Hindi.....	224
4.7.2.15. Oruç.....	224
4.7.2.16. Perhiz	225
4.7.2.17. İslami Yeme-İçme Adabı	226
4.7.2.18. Su ve Zemzem Suyu.....	227
4.7.2.19. Acve Hurması	228
4.7.2.20. İncir	228
4.7.2.21. Çörek Otu: Her Derde Deva!.....	229
4.7.3. Tıbb-ı Nebevi'de Manevi Şifa Araçları/Yolları	243
4.7.3.1. Euzu-Besmele.....	244

4.7.3.2. Kur'an-ı Kerim Okumak.....	245
4.7.3.3. Dua.....	246
4.7.3.4. Zikir.....	250
4.7.3.5. Rukye.....	252
4.7.3.6. İbadetler.....	254
4.7.3.7. Tövbe.....	256
4.7.3.8. Esmâül Hüsnalar.....	259
4.7.3.9. Affetmek ve Hak Helalliği.....	261
4.7.3.10. Kurban Kesmek.....	262
4.7.3.11. Sadaka Vermek.....	263
4.7.4. Tıbb-ı Nebevî'de Karma Şifa Araçları/Yolları.....	264
4.8. Son Söz Yerine.....	264
4.9. Kaynakça.....	265
EKLER.....	269
Ek 1. Sünnetullah.....	269
Ek 2. Yüce Allah'ın (cc) Yarattığı İlk Varlık, Hz. Muhammed'in (sav) Nurudur!.....	269
Ek 3. Cin Kullar.....	270
Ek 4. Kulluğun Üçlü Sacayağı: İman, İbadet ve Ahlak.....	271
Ek 5. İnsan Ontolojik Bir Bloktur: Fizik Beden, Ruh Beden ve Nefs Beden.....	272
Ek 6. Yüce Allah (cc) ile Nefs Arasında Geçen Konuşma.....	275
Ek 7. Nefs Bedeni.....	275
Ek 8. Nefsin Mertebeleri.....	276
Ek 9. Kirâmen Kâtîbîn Melekleri.....	276
Ek 10. Allah (cc) Katındaki Tek Din İslamdır: Peygamberlere Yahudilik ve Hristiyanlık Adlarında Dinler Gelmemiştir.	277
Ek 11. Üç Semavi Din Kullanımının Yanlışığı!.....	278
Ek 12. Hz. Mevlana'da Dört Kapı: Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat.....	281
Ek 13. Ledun İlmi Örneği: Kehf Suresi (60-82): Hz. Hızır (as) ile Hz. Musa'nın (as) Kıssası.....	283

Ek 14. Karanlık Orta Çağ Zihniyeti ve Pozitivist Düşünce Sistemi	285
Ek 15. Batı'nın Karanlık, Doğu'nun Altın Çağı Orta Çağ.....	286
Ek 16. İslam Dini, Karanlık Ortaçağ Kilise Zihniyetinin Aksine Bilimi/İlmi Teşvik Edier/Emreder.....	289
Ek 17. Osmanlı ve Cumhuriyet'te Modernleşme ve Batılılaşma Süreci	291
Ek 18. İslam Medeniyetinin Gerilemesi.....	292
Ek 19. İnsanların Musibetlerden/Hastalıklardan Şikayet Etme Hakları Yoktur!	294
Ek 20. İslam Tıbbının Avrupa'ya Etkisi.....	295
Ek 21. Hz. Eyyüb (as) ve Sabrı.....	298
Ek 22. Hz. Eyyüb (as) Kıssasının Hülasesi.....	299
Ek 23. Hz. Eyyüb'bün (as) Duasının Kabul Olması!	300
Ek 24. Kul Lokman Hekim (as) Efsaneleri.....	301

